

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A reprográfiai díjra jogosultak köre

Ügyszám: SZJSZT 21/07/01

A bíróság által meghatározott feladat:

- 1. A napilapokon kívül minden folyóirat (ideértve a hetilapokat és az évente legalább egyszer megjelenő kiadványokat is) a reprográfia hatáskörébe tartozik-e? (Minden folyóiratnak jár-e a díj?)**
- 2. A nyomtatóval elektronikus platformról (főképpen internetről, akár otthoni vagy munkahelyi számítógépről magáncélra) kinyomtatott, szerzői jogi oltalom alatt álló művekre vonatkozik-e a reprográfiai díjkifizetési kötelezettség?**
- 3. A folyóiratok fogalmi definíciója történhet-e pusztán periodicitásuk alapján? (erre vonatkozóan sem a sajtótörvény, sem a szerzői jogi törvény, vagy akár a levéltári törvény nem tartalmaz rendelkezést).**
- 4. Kizárja-e egyértelműen a szerzői jogi törvény a napilapokban megjelent és egyébként szerzői jogi oltalom alá eső műveket a reprográfiai jogosultság alól?**

Az eljáró tanács elöljáróban leszögezi a következőket:

A Megbízó által feltett kérdések megválaszolását megelőzően indokolt a reprográfiai jogdíj jogintézményének és a szabályozás háttérének rövid összefoglalása.

Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló ún. Berni Uniós Egyezmény (BUE - hazánkban az 1975. évi 4. tvr-rel kihirdetett hatályos szövege az ún. 1971-es Párizsi Szerződésként lépett hatályba) 9. Cikke szerint az irodalmi vagy művészeti alkotás szerzőjét megilleti az a kizárólagos jog, hogy műve bármilyen formában történő többszörözését engedélyezze. Az ENSZ Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) keretében 1996-ban létrejött ún. WIPO Szerzői jogi szerződés (WCT) 1. Cikk (4) bekezdéséhez kapcsolódó, a WCT-ét létrehozó diplomáciai konferencián részt vevő országok által tett közös nyilatkozat nemzetközi szinten rögzíti, hogy a BUE 9. Cikkében foglalt többszörözési jog a digitális úton megvalósuló többszörözési cselekményekre is kiterjed.

Az Európai Unió információs társadalom szerzői és szomszédos jogáról szóló 2001/29/EK. sz. Parlamenti és Tanácsi Irányelvének (INFOSOC Irányelv) Preambuluma, annak (21) bekezdésében szintén kimondja, hogy az Unió belső piacán belüli jogi értelmezési biztonság érdekében a többszörözési jog hatálya alá tartozó cselekmények széles definíciójára van szükség. Az INFOSOC Irányelv 2. Cikke értelmében a többszörözési jog kiterjed a mű egészben vagy részben, bármilyen módon, illetve bármilyen formában megvalósuló közvetlen vagy közvetett, időleges vagy állandó többszörözésére.

A szerzői jogról szóló hatályos 1999. évi LXXVI. törvényünk (Sztj.) 18. §-a szintén a nemzetközi szabályokon alapuló széles értelemben vett többszörözési jog talaján áll. Az Sztj. szerint a szerző kizárólagos többszörözési joga mind az analóg módon megvalósuló, mind pedig a digitális rögzítések és másolások eseteire kiterjed. A többszörözés, mint szerzői jogi értelemben vett felhasználás magában foglalja a mű anyagi formában, nyomtatással

megvalósuló mechanikai, filmes vagy mágneses rögzítését, illetve másolását, továbbá – többek között – a mű digitális formában elektronikus eszközön történő tárolását, illetve a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítását. Ide tartozik tehát a hagyományos „papíralapú” másolatkészítés, továbbá a digitálisan tárolt mű anyagi formában való előállítása is. A CompLex Kiadó kiadásában megjelent, „A Szerzői Jogi Törvény Magyarázata” című kiadvány (2006. október 15-ével lezárt kézirat szerinti kiadás – „Szjt. kommentár” –) III. fejezet (szerző: Gyertyánfy Péter) 131. oldal laptetején található, az Szjt. 21. §-ához fűzött kommentár szerint: „A többszörözés fogalma alatt a 18. § (1) bekezdésében kifejtetteket kell érteni (rögzítés anyagi hordozóban). A „fénymásolással vagy más hasonló módon, papíron vagy más hordozón” fordulat igen széles, s erre utal, hogy e szabály alá esik valamely, az előzőekben meghatározott mű műpéldányt eredményező másolásának teljes folyamata. Az alkalmazott technika másodlagos. A reprográfiai készülék fogalma így átfogja mindazokat a készülékeket, amelyek nyomtatásban már megjelenített anyagok másolására vagy arra is alkalmasak, és amelyeket a másolásra is szántak. Közömbös, hogy a készülék önállóan, más készülékekkel együtt vagy kombinált készülék részeként alkalmas a nyomtatásban megjelent művek többszörözésére. A hagyományos „fénymásológó” mellett megfelel e fogalomnak a számítógépi nyomtató (például az internetről másolhat ki folyóirat oldalakat), a szkennerek (amely optikai úton digitális jelsorozatot állít elő, hogy azután azt a számítógép kép formájában meg tudja jeleníteni), a telefax (amely a beszkenelt, digitalizált dokumentumot egy távoli másik faxon jeleníti meg, de maga is készíthet másolatot) és ezek kombinációi is (kombinált nyomtatók).“

A hatályos magyar Szjt. sem a többszörözési jog tartalma, sem pedig az az alóli kivételek, illetve speciális szabályok, mint a reprográfiai díjigény szempontjából nem tesz különbséget az anyagi formában megvalósuló és a digitális többszörözési cselekmények között. Az Szjt. kommentár előzőekben idézett fejezetében, a 129. oldal első és második bekezdésében (1. A reprográfiai jogdíj; 1.1. A jogintézmény célja, lényege; 1.2. A jogosultak és a kötelezettek) kifejti, hogy a reprográfiai jogdíj jogintézménye lényegében az ún. „üreskazetta jogdíj” jogintézményével azonos, mintegy a korábbi jog által már ismert üres hang- és képhordozói jogdíj szabályát terjeszti ki a könyvek, folyóiratok, tanulmányok és általában minden olyan mű másolásainak (többszörözésének) eseteire, melyek jellegüknél fogva fénymásolással vagy hasonló módon magáncélra, tehát az Szjt. 35. §-a (magáncélú másolás), illetve a 33. § (1) bekezdése (a szabad felhasználásra vonatkozó általános rendelkezés) szabad felhasználás által megengedett körben többszörözhetőek.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület több szakvéleményében elemezte a szabad felhasználás, mint a szerzői jog korlátozásának általános, a BUE 9. Cikk (2) bekezdésében, továbbá az Szjt. 33. § (2), (3) bekezdéseiben foglalt előfeltételeit. Legrészletesebb elemzést e tárgyban a 17/2006. sz. szakvélemény tartalmaz, amely kimondja, hogy a jogellenes forrásból történő jogellenes másolás megengedése nincs összhangban a kizárólagos szerzői jogok alóli kivételek alkalmazására vonatkozó jogi előfeltételekkel (ún. „háromlépcsős teszt”, melyet a BUE 9. Cikk (2) bekezdése, a WCT 10. Cikke, illetve a TRIPS 13. Cikke is megfogalmaz).

Az INFOSOC Irányelv a többszörözési jog, mint kizárólagos szerzői jog alóli kivételek között az 5. Cikk (2) bekezdésében rendelkezik a reprografiával megvalósuló magáncélú másolásokról. Az 5. Cikk (2) bekezdés (a) pontja – hasonlóan a hatályos magyar Szjt. 21. § (1) bekezdés első mondatában foglaltakhoz ide sorolja a bármilyen fototechnikai, illetve fénymásolási eljárással vagy más hasonló hatású eljárással megvalósuló papírra vagy más hasonló hordozóra történő másolások eseteit, melyekkel kapcsolatban az INFOSOC Irányelv előírja a jogosultak méltányos díjazási jogát.

Az Irányelv nem határozza meg közelebbről, hogy pontosan mely jogosult kör tarthat igényt reprográfiai díjra. Az azonban nyilvánvalóan következik mind az INFOSOC Irányelv előzőekben hivatkozott rendelkezéseiből, mind pedig a hatályos magyar Szjt. 21. §-ából, hogy a reprográfiai jogdíjra, mint megfelelő díjra vonatkozó igény a mű magáncélú szabad felhasználásával kapcsolatban áll fenn, illetve a magáncélú másolásokról, azok tömeges mérete folytán a jogosultakat érintő hátrány ellensúlyozására szolgál.

A szabad felhasználásként megengedett magáncélú másolás (illetve ugyancsak ide sorolt belső intézményi célú többszörözések) eseteit a hatályos Szjt. a 35. §-ban határozza meg, melyek közül a reprográfiai díjigény szempontjából releváns esetkörök a következők:

- természetes személy által magáncélra történő másolatkészítés (kizárt az építészeti, műszaki létesítmények, szoftverek, elektronikus adatbázisok másolása, nyilvános előadás kép- vagy hanghordozóra történő rögzítése, kotta, illetve teljes könyv, illetve folyóirat vagy napilap egészének reprográfiával megvalósuló másolása);
- nyilvános könyvtárak, iskolai oktatás célját szolgáló intézmények, levéltárak, kép- és hangarchívumok vállalkozási tevékenységen kívüli szabad másolatkészítése (ezen szervezetek a magánszemélyek jogi lehetőségein túlmenően bizonyos, jogszabály által meghatározott esetekben teljes könyvet, folyóiratot, illetve napilapot is lemásolhatnak);
- iskolai oktatási célú másolás (könyvként kiadott művek egyes részei, valamint újság- és folyóiratcikkek nagy példányszámban, egy-egy iskolai osztály létszámához igazodó, illetve köz- és felsőoktatási vizsgákhoz szükséges példányban történő másolása is megengedett).

Az Szjt. 35. §-a a magáncélú másolással érintett művek között külön említi a könyvként kiadott műveket, illetve folyóiratokban, valamint napilapokban megjelent cikkeket. Ugyanakkor a reprográfiai jogdíjigény szempontjából az Szjt. a napilapokra, a napilapokban megjelent szerzői művekre, illetve kiadóikra nem tartalmaz utalást. Kétségtelen, hogy a hatályos Szjt. 21. §-a a kiadók tekintetében csak a könyvekben és folyóiratokban megjelent művek esetében tartalmaz díjazásra vonatkozó rendelkezést, ez azonban nem zárja ki a napilapok publikáló szerzők díjigényének jogosságát, mert a jogszabály a szerzők tekintetében nem tesz különbséget könyv, folyóirat, vagy egyéb kiadvány között.

A fentiek alapján az eljáró tanács a megkeresésben szereplő kérdésekre a következő válaszokat adja:

Ad 1.

A reprográfiai úton többszörözött művek utáni díjazásra jogosultak, illetve kötelezettek körét az Szjt. 21. § (1) bekezdés határozza meg. E szerint ilyen díjazásra jogosultak az olyan művek szerzői, valamint az olyan művek (könyvként, vagy folyóiratban) kiadói amelyek un. reprográfiával többszöröznek. Reprográfia alatt a fénymásolással, vagy más hasonló módon, vagy más hasonló hordozón előállított műveket kell érteni.

A kiadók tekintetében a díjazás egyik feltétele tehát, hogy a mű könyvként, vagy folyóiratban jelenjen meg. A folyóiratok között a törvény nem tartalmaz megkülönböztetést, így a szóban forgó díjazás megjelenési időközöktől függetlenül megilleti a folyóirat kiadókat, természetesen a 21. § egyéb rendelkezései valamint a szabad felhasználásra vonatkozó szabályok figyelembe vétele mellett.

Ami a díjjogosultak másik csoportját, azaz a szerzőket illeti, reprográfiai díjra az irodalmi, valamint a képző-, és fotóművészeti művek szerzői jogosultak, függetlenül attól, hogy művük milyen kiadványban jelent meg.

Az Szjt. 35. § (1) bekezdése értelmében a zeneszerzők és szövegírók, továbbá a kották kiadói jogaival rendelkező zeneműkiadók a jogosultak között nem vehetőek figyelembe, hiszen e művek szabadon magáncélra reprográfiával nem másolhatóak. Ugyancsak kikerültek a jogosulti körből a 35. § (1) bekezdése szerint magáncélra szabadon semmiképpen nem másolható művek (építészeti, műszaki tervek, szoftverek, elektronikus adatbázisok).

Az Szjt. 106. § (1) bekezdése értelmében a 21. § által szerzőként megjelölt jogosulti körbe a műveket megalkotó magánszemély szerzőkön túl azok jogutódai is beletartoznak. A kiadó bizonyos esetekben maga is szerzői jogosultnak tekinthető a művön, amennyiben a szerzőtől (szerzői jogosulttól) a mű szerzői vagyoni jogait megszerezte. Ilyen eset állhat elő munkaviszonyban, munkaköri kötelezettségként létrehozott művek esetében.

Ad 2.

Ahogy arra a bevezető is utal, a hatályos Szjt. széles többszörözési fogalommeghatározást tartalmaz. Ez a széles értelmezés, amely a hagyományos analóg rögzítéseken és másolásokon túl a digitális többszörözési cselekményeket is magában foglalja, nemcsak a többszörözési jog, mint kizárólagos szerzői jog tartalma, de az az alóli kivételek, illetve a kizárólagos jog díjigénnyé történt korlátozása tekintetében is érvényesül. Ennek megfelelően a nyomtatóval elektronikus platformról, internetről előállított műpéldány tekintetében is fennáll a jogosultaknak az Szjt. 21. §-ban szabályozott reprográfiai díjigénye.

Ad 3.

A folyóiratok fogalmát érintően az Szjt. külön rendelkezést nem tartalmaz. A folyóirat és a napilap a sajtóról szóló 1986. évi II. törvény 20. § f. pontja szerint időszaki lapnak minősül, melyeket a Sajtótörvény külön kategóriaként említ. A közfelfogás ezzel megegyezően általában az évenként bizonyos rendszerességgel megjelenő sajtóterméket érti folyóirat alatt, a napilapok kivételével. Az Szjt. más helyeken e két kiadványtípust szintén külön említi (pl. Szjt. 35. § (2) bekezdés, 45. § (2) bekezdés, 56. § (2) bekezdés). Abból tehát, hogy az Szjt. 21. § (1) bekezdés az időszaki lapok közül csak a folyóiratokra hivatkozik, arra kell jogszerűen következtetni, hogy e rendelkezést a napilapokra a jogalkotó nem kívánta kiterjeszteni.

Ad 4.

Ahogy az 1. kérdésre adott válaszból kiderül, a reprográfiai díjra jogosultak közül a szerzők tekintetében az Szjt. nem tesz különbséget kiadványtípusok szerint. Ebből következően a napilapokban megjelent művek szerzői a díjra igényt tarthatnak.

A kiadói díjjogosulti körbe – ahogy korábban kifejtésre került – a napilapot kiadók a 21. § (1) bekezdése alapján nem tartoznak bele.

Az eljáró tanács szükségesnek tartja megjegyezni, hogy az Szjt. 21. § (1) bekezdésére vonatkozó fenti jogértelmezés a jogszabály szigorú értelmezésén alapul, tekintettel arra, hogy az Szjt. a szerzők jogaira vonatkozó szabályokon kívül kiterjesztő értelmezésre nem ad lehetőséget. Ezért a díjra jogosult kiadók körét a jogszabály szövegében szereplőkön kívül más szervezetekre nem lehet kiterjeszteni. Ugyanakkor az eljáró tanács álláspontja szerint indokolt lenne az Szjt. 21. §-ának felülvizsgálata, hiszen semmi nem indokolja a hatályos

jogsabály szerinti különbségtételt, hogy míg a folyóirat kiadóknak a folyóiratban megjelent művek szerzőivel együtt biztosítja a törvény a díjigényt, a napilapokban megjelent művek kiadói a szerzőkkel ellentétben nem részesülnek reprográfiai díjban.

2007. augusztus 14.

Dr. Lindner Gyula
a tanács elnöke

Dr. Sár Csaba
a tanács előadó tagja

Dr. Hajagos Éva
a tanács szavazó tagja